

19- 21.04. 2021r., kl. II as

Temat 1: Pisemny sprawdzian wiadomości- Procesy egzogeniczne, pedosfera, biosfera.

Temat 2, 3: Zmiany na mapie politycznej świata.

https://www.geografia24.eu/geo_prezentacje_rozsz_2/382_1_przemiany_polityczne/r2_1_01a.pdf

<https://epodreczniki.pl/a/zmiany-na-mapie-politycznej-swiate/D10oAapbu>

Temat 3: Zmiany liczby ludności świata.

https://www.geografia24.eu/geo_prezentacje_rozsz_2/382_2_ludnosc_urbanizacja/r2_2_01a.pdf

<https://epodreczniki.pl/b/analiza-tempa-zmian-liczby-ludnosci-za-pomoca-wskaznika-dynamiki/PSgsiljUD>

Zmiany na mapie politycznej świata

Okolo 200 państw znajdowało się na mapie politycznej świata w 2012 r. Ten wzrost liczby państw jest efektem przemian politycznych, które miały miejsce w XX w., a także na początku XXI w.

Warunki, które były brane pod uwagę przy tworzeniu **definicji państwa** to:

- niepodległość, która została formalnie ogłoszona lub historycznie uzyskana,
- uznanie międzynarodowe,
- sprawowanie realnej władzy przynajmniej na części terytorium.

Na pojęcie państwa składają się:

- obszar (terytorium),
- ludność,
- suwerenna władza.

Granica państwa to pionowa powierzchnia, która oddziela od siebie obszary dwóch państw (czyli zarówno powierzchnię ziemi, jak i obszar powietrzny).

Linia graniczna pokazuje przebieg granicy państwa na powierzchni ziemi.

Stolica państwa – miasto, które zazwyczaj jest siedzibą naczelných organów władzy państwowej.

Czasami dzieje się tak, że państwo ma dwie stolice:

- formalną, która jest wymieniona w konstytucji,
- realną, czyli tam, gdzie faktycznie znajduje się siedziba większości urzędów centralnych (jednym z państw, które mają dwie stolice, jest RPA: formalną jest Kapsztad, a realną Pretoria).

Pierwsze granice państwowe zaczęły powstawać już w czasach rozwoju takich starożytnych cywilizacji jak:

- egipska,
- perska,

- grecka,
- kartagińska,
- rzymska.

Terytorium państwa – zalicza się do niego nie tylko ląd, ale również:

- wody śródlądowe,
- morskie wody wewnętrzne – mowa tu o zatokach (warunkiem jest to, że szerokość cieśniny, która do nich prowadzi, nie może przekraczać 24 mil morskich),
- wody terytorialne – szerokość pasa wybrzeża nie może przekraczać 12 mil morskich,
- wyłączną strefę ekonomiczną mogą ustanowić kraje, które mają dostęp do morza, jednakże ta strefa nie może przekraczać 200 mil morskich.

Do terytorium danego państwa zalicza się także:

- samoloty, które należą do linii lotniczych danego państwa,
- ambasady i konsulaty danego państwa znajdujące się w innym kraju,
- statki pływające pod banderą swojego państwa.

Antarktyda jest jedynym kontynentem na Ziemi, na którym nie ma ani jednego państwa. Jest uznana za obszar międzynarodowy i objęta całkowitym zakazem wydobywania surowców naturalnych. Można tam także swobodnie prowadzić badania naukowe.

Były okresy w dziejach świata, kiedy zmiany na mapie politycznej następowały powoli, ale też bywały okresy, kiedy były bardzo dynamiczne. Takim właśnie okresem jest epoka **wielkich odkryć geograficznych**. Zmiany, które wtedy się dokonały, doprowadziły do powstania imperiów kolonialnych, np. Hiszpanii i Portugalii. Obejmowały one dużą część Ameryki Północnej, część Ameryki Południowej, Afryki, Azji i Oceanii.

Jednak największy wpływ na zmiany na mapie politycznej świata miały dekolonizacja oraz I i II wojna światowa. Skutkiem tego było istnienie już 160 państw w latach 60. XX wieku. Po II wojnie światowej najpotężniejsze państwa: Stany Zjednoczone, Wielka Brytania i ZSRR, na dwóch konferencjach, które odbyły się w Jałcie i w Poczdamie, ustaliły, jak ma wyglądać przebieg granic państw w Europie po wojnie.

Procesy prowadzące do powstawania państw:

Dekolonizacja – odzyskiwanie niepodległości przez kolonie.

Secesja- (oderwania części terytorium od państwa już istniejącego). Przykładem takiej secesji jest powstanie państwa Erytrea, która odłączyła się od Etiopii – dlatego ta jest krajem śródlądowym bez dostępu do morza; innym przykładem jest Kosowo- oderwało się od Serbii; kolejny przykład to Sydan Południowy- oderwał się od Sudanu.

Rozpad państw istniejących (dezintegracja)- najczęściej są to państwa wielonarodowościowe np. ZSRR lub Jugosławia.

Zjednoczenie krajów dotychczas oddzielnych (integracja)- np. Jemen.

Odzyskania niepodległości- np. Timor Wschodni zaanektowany przedtem przez Indonezję.

Zmiany polityczne na mapie Europy w latach 80. i 90. XX wieku. Powstało 16 nowych państw.

1. Przyczyna:

– upadek systemu socjalistycznego.

2. Skutki:

– system ekonomiczny uległ zmianie – gospodarki socjalistyczne przekształciły się w kapitalistyczne,

– w większości nowo powstałych państw rozpoczęła się budowa demokracji.

3. Kraje, które powstały w wyniku tych zmian:

● 1990 r. – Niemiecka Republika Demokratyczna (NRD) i Republika Federalna Niemiec (RFN) połączyły się w jedno państwo – Niemcy.

● 1991 r. – w wyniku rozpadu Związku Radzieckiego powstało 7 nowych państw:

Rosja, Estonia, Łotwa, Litwa, Białoruś, Ukraina, Mołdawia.

● 1993 r. – Czechosłowacja podzieliła się na dwa samodzielne państwa – Czechy i Słowację.

● 1991–2008 r. –rozpad Jugosławii, który miał bardzo burzliwy przebieg (wojna domowa na tle etnicznym i religijnym); powstały nowe państwa: Słowenia, Chorwacja, Macedonia, Bośnia i Hercegowina, Czarnogóra, Serbia, Kosowo (które uniezależniło się jako ostatnie).

W 2008 r. Republika Sudanu Południowego uzyskała niepodległość. Sudan Południowy jest najmłodszym państwem na świecie, powstał w wyniku odłączenia się (secesji) od Sudanu.

Każde państwo ma swój określony, ale zmieniający się na przestrzeni wieków sposób zarządzania państwem. Nazywamy to ustrojem politycznym. Ustrój polityczny dzielimy ze względu na:

– formę rządów – monarchia, republika,

– styl rządzenia i stosunek władzy do ludności – demokratyczny, autorytarny,

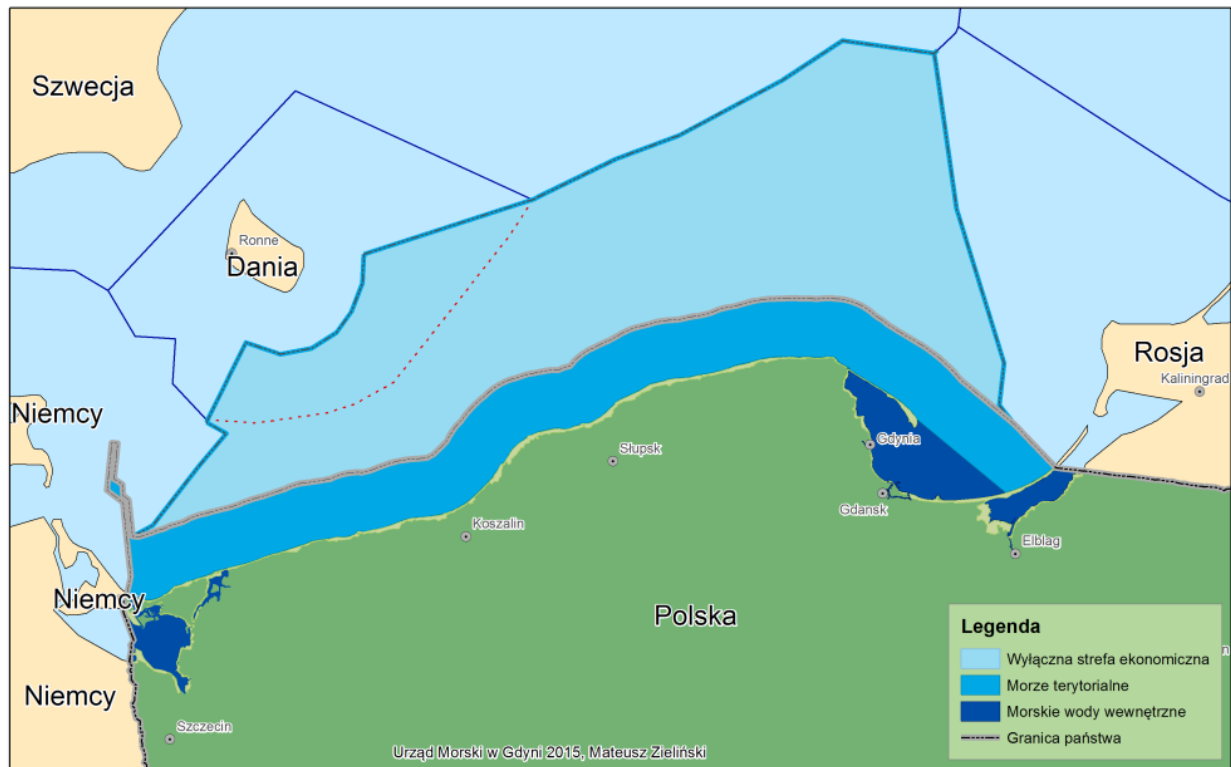
– system rządów – parlamentarny, parlamentarno-gabinetowy, prezydencki, parlamentarno-prezydencki, kanclerski,

– strukturę terytorialno- organizacyjną: unitarny, złożony.

Obszary morskie:

- 1) morskie wody wewnętrzne,
- 2) morze terytorialne,
- 3) strefa przyległa,
- 4) wyłączna strefa ekonomiczna

POLSKIE OBSZARY MORSKIE

Zmiany liczby ludności świata

Określenie liczby ludności świata żyjącej w dawnych czasach jest bardzo trudne. Dokonuje się tego na podstawie informacji historycznych, oceniając stopień rozwoju społeczno-gospodarczego różnych regionów. Również określenie dzisiejszej liczby ludności opiera się na szacunkach, gdyż nie wszystkie państwa posiadają rzetelne informacje w tym względzie.

Rok	Liczba ludności w mln
Początek naszej ery	160 - 300
1000	275 - 340
1500	420
1650	510
1750	790
1850	1260
1900	1650
1950	2520
1960	3010
1970	3660
1980	4540
1990	5300
2000	6030
2006	6530

Ludność według kontynentów w %

Kontynent	1900	1950	1970	1980	1997	2006
Europa	24,9	21,6	17,8	15,6	12,5	11,4
Azja	58,3	56,0	58,0	59,4	60,5	60,6
Afryka	7,5	8,7	9,9	10,7	13,0	13,8
Ameryka Północna	5,0	6,7	6,1	5,7	5,0	5,1
Ameryka Łacińska	3,9	6,3	7,7	8,1	8,5	8,6
Australia i Oceania	0,4	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5

Z powyższego zestawienia widać, że systematycznie spada procentowy udział ludności Europy oraz Ameryki Północnej, rośnie natomiast Azji, Afryki i Ameryki Łacińskiej. Wywołane jest to przez wyraźną różnicę wielkości przyrostu naturalnego na tych kontynentach. Europa i Ameryka Północna zamieszkane są głównie przez bogate społeczeństwa cechujące się niewielkim lub nawet ujemnym przyrostem naturalnym. Społeczeństwa Azji, Afryki i Ameryki Łacińskiej charakteryzują się dużym przyrostem naturalnym.

Najludniejsze państwa świata

Państwo	Liczba ludności w mln
Chiny	1314
Indie	1095
Stany Zjednoczone	298
Indonezja	245
Brazylia	188
Pakistan	166
Bangladesz	147
Rosja	143
Nigeria	132
Japonia	128

Według prognoz demograficznych za 50 lat najludniejszym państwem będą Indie, następne zaś miejsca będą zajmować w kolejności Chiny, Pakistan, USA i Nigeria. Spadek Chin na drugie miejsce podyktowany jest ostrą polityką demograficzną, powodującą zmniejszenie liczby urodzeń. W rozwoju demograficznym całej ludności świata przewidywane są trzy scenariusze. Według pierwszego liczba ludności będzie rosła jeszcze do 2070 roku, a następnie mógłby nastąpić spadek zaludnienia. Drugi scenariusz przewiduje stały, lecz zmniejszający się wzrost liczby ludności, która w 2150 roku osiągnęłaby ok. 12 mld. Najbardziej pesymistyczny trzeci wariant, zakładający duży przyrost naturalny, to prognoza, że w 2150 roku na Ziemi będzie mieszkać 28 mld osób.

Wskaźnik dynamiki to stosunek wielkości badanego zjawiska w danym okresie do wielkości tego samego zjawiska w innym okresie przyjętym za podstawę porównań. Przy obliczaniu wskaźnika dynamiki należy przyjąć, że rok początkowy równa się 100 (od otrzymanego wyniku należy odjąć liczbę 100)

Zadanie: W 1950 roku w państwie X zamieszkiwało 51,9 mln osób (L1), a w 2018 roku – 199,3 mln (L2). Oblicz wskaźnik dynamiki (Wd) zmian liczby ludności państwa X.

Krok 1. Podziel liczbę ludności na końcu okresu przez liczbę ludności na początku okresu.

$$Wd = L2 : L1 \times 100$$

L1 – liczba ludności na początku okresu

L2 – liczba ludności na końcu okresu

Przyrost naturalny jest różnicą pomiędzy liczbą urodzeń żywych i zgonów na danym obszarze i w określonym czasie.

Jeżeli liczba urodzeń żywych przewyższa liczbę zgonów przyrost naturalny przyjmuje wartości dodatnie. Jeżeli liczba zgonów przewyższa liczbę urodzeń Pn przyjmuje wartości ujemne (mówimy wtedy o ubytku ludności).

Współczynnik przyrostu naturalnego (Wpn) pokazuje przyrost naturalny na tysiąc mieszkańców.

Wynik otrzymujemy w promilach (‰)

$$P_n = U - Z$$

Pn – przyrost naturalny

U – liczba urodzeń żywych w danym okresie

Z – liczba zgonów w danym okresie

$$W_{pn} = \frac{U - Z}{L} \cdot 1000 (‰)$$

gdzie:

Wpn – współczynnik przyrostu naturalnego

U – liczba urodzeń żywych w danym okresie

Z – liczba zgonów w danym okresie

L – Liczba ludności w danym okresie

Współczynnik przyrostu naturalnego możemy również zapisać następująco:

$$W_{pn} = W_u - W_z$$

gdzie:

Wpn – współczynnik przyrostu naturalnego

Wu – współczynnik urodzeń

Wz – współczynnik zgonów

$$W_u = \frac{U}{L} \cdot 1000 \quad W_z = \frac{Z}{L} \cdot 1000$$

Zadanie:

Oblicz współczynnik przyrostu naturalnego dla Polski w roku 2005 wiedząc, że liczba ludności wynosiła 38 174 tys. osób, urodzeń żywych było 364,4 tys., a zgonów 368,3 tys.

